

El llenguatge

El datiu

inanimat (III)

La confusió o identitat entre el datiu inanimat i el locatiu que apareix en una frase com Va posar guix a la paret s'elimina si hi substituïm la paret per una paret ja que aleshores la designació de lloc, davant l'indeïnit, exigeix la preposició en. Així, en Va posar guixar a uns paret tenim un datiu i en Va posar guix en una paret un locatiu. Si partim d'aquestes frases i operem a la inversa, tots dos complements és redueixen a una mateixa expressió formal, només classificable segons la intencionalitat.

La concurrència entre el datiu inanimat i un altre complement preposicional també es produeix amb aquells que són introduïts per la preposició de amb verbs com és ara treure i d'altres de sentit anàleg. En certs casos, una mateixa acció pot ésser completada, indistintament, segons la intencionalitat, amb un datiu inanimat o bé amb un complement introduït per la preposició de que podríem anomenar de procedència. L'expressió formal, aleshores, resol clarament la classificació i la pronominalització (hi-hen. En tenim abundosos exemples al Fabra, a les definicions dels verbs formats amb el prefix negatiu des com desarmar, desembarrilar, desembenar, desembutxacar, desempolsar, desencebar, desenguitar, etc, que impliquen, tots ells, l'acció de treure.

Si el complement preposicional és animat, és sempre un datiu: «Treure el cabestre a un cavall, mul, etc» (desencabestrar) «Treure el bast a un animal» (desembastar). Observem que en el cas d'un vaixell, apareix un cop tractat com un datiu, «Treure-li l'artilleria, l'aparell, etc» (desarmar) i un altre com un complement de procedència: «Treure l'artilleria, d'una fortalesa, d'un vaixell» (desartillar) potser per homologar-lo a fortaless no tan apte a la personificació. Si el complement designa una cosa que en conté una altra (armari, cup, etc), en tots els casos és introduït per la preposició de: «T. una cosa del cofre on és posada» (desencofrar) «T. una cosa del cup...» (desencubar). Però quan no comporta aquesta idea de contingut observem una alternança de solucions en casos sense diferència semàntica apreciable: «T. l'engrut d'una cosa» (desengrutar) i «T. el guix a una cosa enguixada» (desenguitar).

Aquests dos darrers exemples (no únics), que presenten unes frases de sentit oposat amb una mateixa solució —Posar l'engrut a una cosa. Posar el guix a una cosa—, permeten raonablement de sostenir que en alguns casos hi ha identificació o límit imprès entre datiu inanimat i locatiu, i que la seva classificació depèn de la intencionalitat o d'una apreciació subjectiva.

Albert Jané